

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสภาพภาพการพัฒนาของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ เราจะพบว่าเศรษฐกิจในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ขยายตัวต่ำกว่าอัตราของภาคและของประเทศมาโดยตลอด ตัวเลขตั้งแต่ปี พ.ศ.2538 เป็นต้นมา ได้บอกถึงช่องว่างของเศรษฐกิจกับพื้นที่อื่น และเป็นช่องว่างที่สะสมมานานนับเกือบ 10 - 20 ปี กล่าวคือมีการขยายตัวต่ำกว่ามาตรฐานของประเทศมาตลอด ช่องว่างที่เกิดขึ้นนานนับ 10 - 20 ปีนี้ได้สะสมปัญหาเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ดังกล่าว เมื่อเหตุการณ์ความไม่สงบได้เริ่มเกิดขึ้นเมื่อต้นปี พ.ศ. 2547 จึงมีผลกระทบทันทีกับตัวเลขทางเศรษฐกิจใน 3 จังหวัด กล่าวคือตัวเลขอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เคยได้ถึง 5.8 - 5.9 เปอร์เซ็นต์ต่อปี ได้ชะลอตัวลงเหลือเพียงแค่ 1.4 เปอร์เซ็นต์ในปี พ.ศ. 2548 (สำนักบริการข้อมูลและสารสนเทศ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2552) หลังจากที่รัฐได้พยายามแก้ไขปัญหาในพื้นที่ โดยการนำทหารเข้ามาควบคุมสถานการณ์ ได้ส่งผลต่อภาคธุรกิจค่อนข้างมาก และอัตราการเติบโตทางธุรกิจยังชะลอตัวอีกด้วย ตัวอย่างเช่นร้านค้าใดที่มีทหารนั่งอยู่ในร้าน ชาวบ้านจะไม่กล้าไปซื้อของและขายไม่ดี ขณะที่เวลาเปิดให้ค้าขาย ก็ยังมีระยะเวลาสั้นลง เช่นในตัวเมืองโดยประมาณ 1 หมู่ทุกร้านปิดร้านแล้ว เพราะไม่มีใครกล้าออกจากบ้าน (พงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ, 2548)

ธุรกิจค้าปลีก เป็นธุรกิจหนึ่งที่เติบโตคู่กับสังคมไทยมานาน โดยธุรกิจค้าปลีกหมายถึง กิจการที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายสินค้า หรือบริการโดยตรงแก่ผู้บริโภค โดยประเภทของร้านค้าปลีกสามารถจำแนกได้ดังนี้ 1) การค้าแบบมีร้านค้า เช่น ร้านสะดวกซื้อ ร้านขายสินค้าเฉพาะอย่าง 2) การค้าปลีกแบบไม่มีร้านค้า เช่น การขายตรง และ 3) องค์การที่ทำการค้าปลีก เช่น สหกรณ์ ร้านค้าปลีกแบบลูกโซ่ เป็นต้น (Kotler, 1997: 564-570) ในปี พ.ศ. 2547 ถึง 2548 กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ได้จัดโครงการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนชื่อ “โครงการส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้า” โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาธุรกิจแก่ผู้ค้าปลีกในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้ แต่โครงการดังกล่าวก็ไม่ประสบความสำเร็จมากนัก (จังหวัดปัตตานี, 2548) ในปี พ.ศ. 2552 รัฐบาลได้ออกประกาศฉบับที่ 8/2552 เรื่องมาตรการส่งเสริมการลงทุนเป็นพิเศษในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งมีสิทธิพิเศษมากมายเมื่อไปประกอบธุรกิจในพื้นที่(คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2552) ในด้านการสนับสนุนธุรกิจค้าปลีกในต่างประเทศ กมล กมลตระกูล (2548) ได้อธิบายไว้ว่าในประเทศเยอรมัน ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น ได้มีกฎหมายห้ามขายสินค้าต่ำกว่าราคาทุนเพื่อเป็นการปกป้องธุรกิจการค้าปลีกของท้องถิ่น เพราะการขายสินค้าต่ำกว่าทุนเป็นยุทธวิธีระยะสั้นของเครือข่ายร้านค้าปลีกขนาดยักษ์หรือร้านค้าปลีกข้ามชาติที่นำมาใช้เพื่อทำลายธุรกิจชุมชน แล้วมาโก่งราคาเพื่อเอากำไรคืนในภายหลังเมื่อผูกขาดตลาดได้แล้ว นอกจากนั้น รัฐบาลญี่ปุ่นมีนโยบายสนับสนุนร้านค้าปลีกขนาดเล็กและกลางโดยการปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ ผ่อนคืนระยะยาวให้นานถึง 10-20 ปี รวมทั้งสิทธิประโยชน์ทางภาษี และความช่วยเหลือทางด้านความรู้ทางวิชาการบริหารสมัยใหม่ การทำบัญชี เป็นต้น

วรารุณ จิตราวุธ (2551) ได้อธิบายถึงสถานะการณ์ธุรกิจค้าปลีกในสามจังหวัดชายแดนใต้ว่า ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา กลุ่มค้าปลีก ผู้ค้ารายย่อย มีปัญหามาโดยตลอด ทั้งในเรื่องของเงินทุน องค์ความรู้ในการประกอบธุรกิจ และไม่มีอำนาจการต่อรอง และไม่สามารถดำเนินธุรกิจเพื่อแข่งขันกับผู้ประกอบการข้ามชาติหรือโมเดิร์นเทรดได้ ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องปรับตัวเพื่อรับการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นในยุคของการค้าเสรี ถ้าผู้ประกอบการรายย่อยไม่สามารถสู้เรื่องเงินทุนได้ ก็ควรจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี เพราะยุคนี้ผู้บริโภค

มุ่งเน้นที่ความสะดวกมากกว่าราคาซึ่งเห็นได้จากเซเว่น อีเลฟเว่นที่สินค้ามีราคาแพง สินค้าบางประเภทแพงกว่าร้านค้าสะดวกซื้อแต่กลับขายดีเพราะมีการจัดการที่ดี เป็นต้น ถึงแม้ในหลายปีที่ผ่านมา รัฐบาลจะนำโครงการเศรษฐกิจสามฝ่ายไทย อินโดนีเซีย และมาเลเซีย (IMT-GT) มาช่วยฟื้นฟูการค้าและการลงทุนในพื้นที่ โดยประกาศให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้เศรษฐกิจผ่านพ้นวิกฤติกลับมาเป็นเหมือนเดิมก่อนหน้าที่จะเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบได้ (เกิดวา บุญปรากร, 2553) และจากข้อมูลของ เอกพร นิโรจน์ (2553) ที่ได้อธิบายว่าผู้ประกอบการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังพบปัญหาด้านสินเชื่อเพื่อการลงทุน เพราะผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการได้ เนื่องจากติดปัญหาการพิจารณาสินเชื่อที่เข้มงวดของธนาคารพาณิชย์ จึงไม่ได้รับอนุมัติวงเงินสินเชื่อตามต้องการ

จากที่กล่าวมานั้น จะพบว่าผู้ประกอบการธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจร้านค้าสะดวกซื้อในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องพบกับวิกฤติตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบเป็นต้นมา นอกจากนั้นงานวิจัยและการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาด้านธุรกิจค้าปลีกและร้านค้าสะดวกซื้อในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ยังมีได้มีการศึกษาอย่างจริงจังและนำผลที่ได้ไปแก้ปัญหา หรือนำไปสู่การผลักดันเชิงนโยบายอย่างแท้จริง ดังนั้น การศึกษาวิจัยนี้จึงมีความจำเป็นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาธุรกิจค้าปลีกในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยในการศึกษาครั้งนี้จึงมีคำถามในงานวิจัยคือ 1) สถานการณ์การค้าปลีกในเขตอำเภอเมือง ในสามจังหวัดชายแดนใต้ เป็นอย่างไร 2) ปัญหาของผู้ประกอบการธุรกิจค้าปลีกในเขตอำเภอเมือง สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีอะไรบ้าง และ 3) ความต้องการการได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐด้านต่างๆของผู้ประกอบการธุรกิจค้าปลีกในเขตอำเภอเมือง สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอะไรบ้าง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจสถานการณ์การค้าปลีกในเขตอำเภอเมือง ในสามจังหวัดชายแดนใต้
2. เพื่อศึกษาปัญหาของผู้ประกอบการธุรกิจค้าปลีกในเขตอำเภอเมือง สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อศึกษาความต้องการการได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐด้านต่างๆของผู้ประกอบการธุรกิจค้าปลีกในเขตอำเภอเมือง สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มประชากรที่ศึกษาคือ ร้านค้าสะดวกซื้อที่มีผู้ประกอบการในท้องถิ่นเป็นเจ้าของ โดยพื้นที่ศึกษาคือเขตอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ระยะเวลาในการศึกษาคือ เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2554 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2555

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

ธุรกิจค้าปลีก หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายสินค้าหรือบริการโดยตรงแก่ผู้บริโภค เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภครายสุดท้าย

ร้านค้าสะดวกซื้อ หมายถึง ร้านขายสินค้าทั่วไปที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

การปรับตัว หมายถึง การที่บุคคลพยายามปรับเปลี่ยน พฤติกรรมของตนให้เข้ากับสภาพแวดล้อม สถานการณ์และความต้องการของตนเอง

สามจังหวัดชายแดนใต้ หมายถึง จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส